

Załącznik nr 1
do Zarządzenia Dyrektora MOPR nr 29
z dnia 5 kwietnia 2024 roku

**Zasady rozpatrywania wniosków i przyznawania dofinansowania do
likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych
w 2024 roku**

PODSTAWA PRAWNA:

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2021 r., poz.573 t.j.)
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki społecznej z dnia 25 czerwca 2002 roku w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz.U z 2015 r. poz. 926)

O dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych mogą ubiegać się osoby posiadające aktualny, jeden z niżej wymienionych dokumentów:

- a) Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności,
- b) Orzeczenie o grupie inwalidzkiej wydane przed 1 stycznia 1998 roku przez Komisję ds. Inwalidztwa i Zatrudnienia ZUS, komisję lekarską podległą MON lub MSWiA,
- c) Orzeczenie o niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym wydane przed 1 stycznia 1998 roku przez KIZ lub Lekarza Rzecznawcę Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego,

- d) W przypadku dzieci dokumentem potwierdzającym niepełnosprawność jest orzeczenie o niepełnosprawności wydane przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Zasady ubiegania się o dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych:

1. Dofinansowanie zadań ze środków PFRON następuje na wniosek złożony w Systemie Obsługi Wsparcia lub pisemnie w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Lesznie, ul. Janusza Korczaka 5.
2. Dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych przysługuje oddzielnie na każdy rodzaj zadania.
3. Warunkiem otrzymania dofinansowania jest zawarcie umowy między wnioskodawcą lub jej przedstawicielem ustawowym a Prezydentem Miasta Leszna.
4. Dofinansowanie do likwidacji barier w komunikowaniu się i technicznych nie przysługuje osobom, które w ciągu trzech lat przed złożeniem wniosku uzyskały odpowiednio na te cele dofinansowania ze środków Funduszu.
5. Dofinansowanie nie może obejmować kosztów poniesionych przed przyznaniem środków finansowych i zawarciem umowy.
6. MOPR w terminie 10 dni od dnia złożenia wniosku o dofinansowanie informuje wnioskodawcę o występujących we wniosku ewentualnych uchybieniach. Uchybienia we wniosku powinny być usunięte w terminie 30 dni od dnia otrzymania informacji o uchybieniach występujących we wniosku. W przypadku nieusunięcia uchybień w wyznaczonym terminie spowoduje pozostawienie wniosku bez rozpatrzenia. Wnioski o dofinansowanie są rozpatrywane przez MOPR w terminie 30 dni od dnia złożenia kompletnego wniosku.
7. Realizacja wniosków następuje w miarę posiadanych przez MOPR w Lesznie środków finansowych po podjęciu przez Radę Miasta uchwały określającej zadania, na które przeznaczają się w danym roku środki finansowe.

8. Wniosek niezrealizowany z powodu braku środków finansowych nie przechodzi do realizacji w następnym roku. W kolejnym roku należy złożyć nowy wniosek.
9. Wnioskodawca po otrzymaniu dofinansowania zobowiązany jest do użytkowania przedmiotu dofinansowania zgodnie z przeznaczeniem, dbania o należyty stan techniczny oraz do dokonania na własny koszt wszelkich czynności związanych z użytkowaniem (przeгляд techniczny, konserwacja, naprawa).
11. Wnioski o udzielenie dofinansowania można składać do 31 marca każdego roku.
12. Wysokość dofinansowania wynosi do 95% kosztów przedsięwzięcia lub urządzenia, nie więcej jednak niż do wysokości piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia, uwzględniając średnie ceny rynkowe i bieżące możliwości finansowe ośrodka.
13. Przy rozpatrywaniu wniosku bierze się pod uwagę:
  - indywidualne potrzeby i możliwości osoby niepełnosprawnej oraz związek pomiędzy tymi potrzebami a wnioskowanym przedmiotem dofinansowania, w kontekście jego wpływu na ułatwienie osobie niepełnosprawnej wykonywania podstawowych codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem. Istnienie takiego związku stanowi warunek przyznania dofinansowania,
  - wiek wnioskodawcy, który jest okolicznością mogącą wpływać na ocenę zasadności wnioskowanego sposobu likwidacji barier (możliwość korzystania z przedmiotu dofinansowania),
  - stopień i rodzaj niepełnosprawności,
  - sytuację zawodową,
  - wspólne zamieszkiwanie z inną osobą niepełnosprawną,
  - zamieszkiwanie samotne.

BARIERY ARCHITEKTONICZNE

1. **Bariery architektoniczne** są to wszelkie utrudnienia występujące w budynku i w jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchu osobom niepełnosprawnym. Likwidacja barier architektonicznych polega na przystosowaniu domu/mieszkania do indywidualnych potrzeb osoby niepełnosprawnej, likwidacji wszelkich utrudnień występujących w budynku i w jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają swobodę ruchu osobie niepełnosprawnej.

O dofinansowanie ze środków Funduszu zadań, jeżeli ich realizacja umożliwi lub w znacznym stopniu ułatwi osobie niepełnosprawnej wykonywanie podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem, mogą ubiegać się:

Osoby niepełnosprawne z dysfunkcją narządu ruchu ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności lub orzeczeniem równoważnym mające ewidentne problemy w poruszaniu się, **tj. w pierwszej kolejności poruszające się na wózku inwalidzkim, następnie osoby po amputacjach, poruszające się przy pomocy balkonika, o kulach, lasce, z częściowym niedowładem ciała** potwierdzoną orzeczeniem i zaświadczeniem lekarskim wystawionym przez lekarza specjalistę (specjalista rehabilitacji medycznej, neurolog, ortopeda, reumatolog, chirurg itp.). Osoby posiadające w orzeczeniu przyczynę niepełnosprawności określoną symbolem „R” lub „N” nie muszą dokumentować swojej niepełnosprawności zaświadczeniem lekarskim wystawionym przez lekarza specjalistę (wystarczy opinia lekarza rodzinnego).

2. **Zasady udzielania osobom niepełnosprawnym dofinansowania ze środków PFRON na LIKWIDACJĘ BARIER ARCHITEKTONICZNYCH.**

- Dofinansowaniem ze środków Funduszu może być objęta likwidacja barier architektonicznych w budynkach już istniejących. Dofinansowanie ze środków Funduszu nie obejmuje budynku nowo wybudowanego (do 5 lat) lub będącego w trakcie prac wykończeniowych.

- Przekroczenie kosztów ponad wysokość przyznanego dofinansowania, także w przypadku, gdy niezbędne było wykonanie dodatkowych robót budowlanych wymaganych odpowiednimi przepisami, wnioskodawca pokrywa ze środków własnych.
  - Do obowiązków wnioskodawcy należy uzyskanie pozwoleń, opinii i uzgodnień wymaganych przepisami szczególnymi.
  - Pierwszeństwo w otrzymaniu dofinansowania mają osoby niepełnosprawne posiadające orzeczenie na stałe, mieszkające samotnie, a w przypadku likwidacji barier w łazience, wymieniające wannę na kabinę prysznicową.
  - Wnioskodawca sam dokonuje wyboru firmy (wykonawcy) i ponosi za to pełną odpowiedzialność.
  - Ośrodek dokonuje kwalifikacji zakresu rzeczowego dofinansowania oceniając indywidualne potrzeby osoby niepełnosprawnej wynikające z posiadanej niepełnosprawności oraz niezbędność planowanego przedsięwzięcia w procesie rehabilitacji społecznej.
  - Brak możliwości zaliczkowego wypłacania środków finansowych na likwidację barier architektonicznych.
3. Po otrzymaniu informacji z Ośrodka o otrzymaniu dofinansowania ze środków funduszu wnioskodawca dokonuje wyboru wykonawcy, który wykona prace związane z likwidacją barier architektonicznych. Wnioskodawca dostarcza do Ośrodka szczegółowy kosztorys, projekt budowlany lub szkic mieszkania opisując zakres rzeczowy robót. Dodatkowo należy dostarczyć rysunek lub zdjęcie przedstawiające stan pomieszczenia przed likwidacją barier i po likwidacji barier.
- Zweryfikowany kosztorys stanowi podstawę do zawarcia umowy pomiędzy Prezydentem Miasta Leszna a wnioskodawcą.
4. W przypadku ubiegania się o dofinansowanie podjazdu do budynku lub dobudowę windy należy dopełnić następujących formalności:
- a) wystąpić do Urzędu Miasta o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,

- b) przedstawić zgodę właściciela gruntu na budowę podjazdu,
- c) po uzyskaniu pozytywnej decyzji należy w Wydziale Architektury, Planowania Przestrzennego i Budownictwa złożyć projekt architektoniczno-budowlany planowanych robót,
- d) uzyskać pozwolenie na budowę.

Wszystkie prace budowlane winny być realizowane zgodnie z wymogami ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U.2021 poz. 2351 ze zm.) oraz Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakimi powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. z 2022 r., poz. 1225)

Wnioskodawca ponosi pełną odpowiedzialność za działania wykonawcy.

5. Przekazanie dofinansowania w ramach likwidacji barier architektonicznych następuje:

- po odbiorze przez pracowników MOPR wykonanych prac,
- po dostarczeniu faktur lub rachunków za zakupione materiały oraz wykonane prace,
- dostarczeniu dowodu uiszczenia udziału własnego

W określonych przypadkach wymagane będą:

- kosztorys powykonawczy, jeśli wymaga tego inspektor nadzoru,
- protokół odbioru robót podpisany przez wykonawcę oraz wnioskodawcę oraz po weryfikacji przedłożonych przez wnioskodawcę dokumentów pod względem merytorycznym i formalnym,
- dokumenty podlegające weryfikacji pod względem zgodności z wnioskiem, uzgodnionym kosztorysem, zakresem robót oraz umową,
- w rozliczeniu nie uwzględnia się kosztów kar umownych,
- w przypadku stwierdzenia usterek przy odbiorze zadania, przekazanie środków nastąpi w ciągu 14 dni po terminie udokumentowania przez wnioskodawcę usunięcia wad,

- w przypadku robót wymagających pozwolenia na budowę po bezusterkowym odbiorze przez nadzór budowlany,
- do rozliczenia nie uwzględnia się robót budowlanych dokonanych przed podpisaniem umowy.

6. Katalog materiałów i robót, które mogą być dofinansowane ze środków PFRON w ramach likwidacji barier architektonicznych.

- a) budowa pochylni/podjazdu do budynku mieszkalnego wraz z poręczami zapewniającymi samodzielny dostęp do lokalu.
- b) roboty polegające na eliminacji progów – likwidacja zróżnicowania poziomu podłogi w ciągach komunikacyjnych, łazience, kuchni i jednym pokoju.
- c) przystosowanie drzwi:
  - wybicie otworu drzwiowego (drzwi wejściowe, balkonowe) zapewniające osobie niepełnosprawnej samodzielny i swobodny dostęp do lokalu mieszkalnego, w przypadku, gdy obecne wejście do budynku stanowi barierę architektoniczną,
  - zakup i montaż drzwi wejściowych o szerokości w świetle ościeżnicy, co najmniej 90 cm, wyłącznie dla osób poruszających się na wózku inwalidzkim,
  - zakup i montaż drzwi wewnętrznych o szerokości w świetle ościeżnicy, co najmniej 80 cm dla osób poruszających się na wózku inwalidzkim lub balkoniku,
  - zakup i montaż drzwi przesuwnych,
  - zakup i zamontowanie systemu otwierania drzwi wejściowych i balkonowych do lokalu dla osób o niesprawnych rękach,
  - zakup i montaż zabezpieczenia drzwi i otworu drzwiowego (do wysokości 80 cm od podłogi) przed uszkodzeniami mechanicznymi – wyłącznie dla wnioskodawców poruszających się na wózku inwalidzkim,
  - zakup i montaż okuć do drzwi i okien, umożliwiających ich samodzielną obsługę przez osobę poruszającą się na wózku inwalidzkim, w kuchni i jednym pokoju, wybranym przez wnioskodawcę,

- zakup nowych drzwi i okien przystosowanych do obsługi przez osoby poruszające się na wózku inwalidzkim (z obniżonymi klamkami)gdy w starych montaż takich okuć nie jest możliwy,
  - dostosowanie stolarki okiennej (obniżenie klamki) do samodzielnej obsługi przez wnioskodawcę zamieszkujejącą z inną osobą niepełnosprawną lub samotnie,
- d) wymiana okładziny podłogowej, jeżeli stwarza zagrożenie osób poruszających się o kulach, przy pomocy balkonika, na wózku inwalidzkim, w ciągach komunikacyjnych, łazience, kuchni i jednym pokoju,
- e) przystosowanie już istniejącego pomieszczenia higieniczno – sanitarnego do potrzeb osoby niepełnosprawnej:
- zakup i montaż płaskiego brodzika prysznicowego – do wysokości 10 cm lub bezprogowego o wymiarach minimalnych 90x90 cm lub wykonanie kabiny prysznicowej na posadzce z odpływem,
  - zakup i montaż zestawu muszli ustępowej, przystosowanej dla osoby niepełnosprawnej (obniżenie/podwyższenie),
  - zakup i montaż umywalki przystosowanej do potrzeb osoby niepełnosprawnej w przypadku osoby poruszającej się na wózku inwalidzkim (dostosowanie wysokości) oraz zmiany lokalizacji i wielkości wynikających z ogólnego przystosowania pomieszczenia łazienki,
  - zakup i montaż baterii łazienkowych (baterie jednouchwytowe) podyktowany przystosowaniem pomieszczenia łazienki,
  - zakup i montaż parawanu, zasłony prysznicowej lub drzwi prysznicowych, podyktowany przystosowaniem łazienki,
  - zakup i montaż płytek ściennych i antypoślizgowych podłogowych w obrębie likwidowanej bariery,
  - wykonanie prac tynkarsko – murarskich w przypadku, gdy konieczność ta wynika z likwidacji barier architektonicznych,

Maksymalna kwota dofinansowania likwidacji barier w łazience wynosi do 9.600,00 złotych, w tym:

- kabina prysznicowa – do 2.500,00 złotych,
- płytki ścienne i podłogowe antypoślizgowe – max. 10 m² - do 1.000,00 złotych,
- umywalka – do 300,00 złotych,
- sedes – do 300,00 złotych,
- uchwyty – do 250,00 złotych,
- siedzisko – do 250,00 złotych,
- wymiana drzwi umożliwiających wjazd wózkiem inwalidzkim – 300,00 zł,
- robocizna – do 4.500,00 złotych.

Dofinansowanie do zakupu sedesu, umywalki i wymiany drzwi przysługuje tylko osobom poruszającym się na wózku inwalidzkim.

- f) przeróbka wewnętrznej instalacji wodno-kanalizacyjnej w zakresie koniecznym do prawidłowej likwidacji barier architektonicznych,
- g) budowa nowego chodnika lub wyrównanie nawierzchni istniejącego chodnika od granicy ogrodzenia zewnętrznego posesji do wjazdu na pochylnię lub wejścia do budynku.
- h) zakup i montaż mebli kuchennych przystosowanych dla osoby poruszającej się na wózku inwalidzkim.

BARIERY TECHNICZNE

1. **Bariery techniczne** są to bariery uniemożliwiające lub utrudniające osobie niepełnosprawnej funkcjonowanie społeczne. Likwidacja tej bariery powinna powodować sprawniejsze działanie tej osoby w społeczeństwie i umożliwić jej funkcjonowanie w życiu codziennym.

O dofinansowanie likwidacji barier technicznych mogą ubiegać się osoby niepełnosprawne, jeżeli jest to uzasadnione potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności.

2. **Zasady udzielania osobom niepełnosprawnym dofinansowania ze środków PFRON na LIKWIDACJĘ BARIER TECHNICZNYCH.**

- a) dofinansowaniem ze środków Funduszu może być objęta likwidacja barier technicznych w budynkach istniejących. Dofinansowaniem ze środków Funduszu nie może być objęte dostosowanie budynku nowo wybudowanego (do 5 lat) lub będącego w trakcie prac wykończeniowych.
- b) przekroczenie kosztów ponad wysokość przyznanego dofinansowania, także w przypadku, gdy niezbędne było wykonanie dodatkowych robót budowlanych wymaganych odpowiednimi przepisami, wnioskodawca pokrywa ze środków własnych.
- c) o dofinansowanie do likwidacji barier technicznych można się ubiegać jeden raz na 3 lat (licząc od roku następującego po roku, w który otrzymano dofinansowanie).
- d) rozpatrzenie wniosku poprzedzone jest wizją lokalną.
- e) do obowiązków wnioskodawcy należy uzyskanie pozwoleń, opinii i uzgodnień wymaganych przepisami szczególnymi.
- f) pierwszeństwo w otrzymaniu dofinansowania mają osoby niepełnosprawne mieszkające z inną osobą niepełnosprawną oraz osoby samotnie,
- g) wnioskodawca sam dokonuje wyboru firmy (wykonawcy) i ponosi za to pełną odpowiedzialność.
- h) ośrodek dokonuje kwalifikacji zakresu rzeczowego dofinansowania oceniając indywidualne potrzeby osoby niepełnosprawnej wynikające z posiadanej niepełnosprawności oraz niezbędność planowanego przedsięwzięcia w procesie rehabilitacji społecznej.
- i) dofinansowaniu nie podlega sprzęt AGD ze względu na fakt, iż są to urządzenia, z których korzysta się w każdym gospodarstwie domowym, bez względu na to czy służą osobom niepełnosprawnym czy pełnosprawnym.

3. Katalog materiałów i robót, które mogą być dofinansowane ze środków PFRON w ramach likwidacji barier technicznych.

- Zakup i montaż transportera schodowego (schodołazu)
  - Dostawa, zakup i montaż:

- platformy schodowej
- windy krzesłkowej
- windy przysciennej
- innych urządzeń do transportu pionowego.
- Zakup i montaż poręczy i uchwytów w ciągach komunikacyjnych oraz uchwytów ułatwiających korzystanie z urządzeń higieniczno – sanitarnych,
- Zakup i instalacja systemu automatycznego otwierania (dla osób poruszających się na wózku inwalidzkim):
  - do furki w ogrodzeniu zewnętrznym,
  - do bramy garażowej dla wnioskodawcy, który posiada i prowadzi samodzielnie samochód,
- Zakup i montaż podnośników wannowych, jezdnych i sufitowych,
- Zakup i montaż sprzętów ułatwiających korzystanie z urządzeń higieniczno – sanitarnych:
  - siedzisko wannowe,
  - leżak kąpielowy,
  - taboret/krzesło prysznicowe/siedzisko prysznicowe,
  - wózek toaletowy,
  - nadstawkę na muszlę ustępową,
  - mata antypoślizgowa,
  - stolik przyłóżkowy.
- Zakup i montaż szyn najazdowych umożliwiających podjazd wózkiem inwalidzkim,
- Zakup urządzeń technicznych (mechanicznych, elektrycznych, elektronicznych) posiadający interfejs dźwiękowy, brajlowski lub powiększone znaki,

- Zakup urządzeń ułatwiających identyfikację przedmiotów (np. tester kolorów, etykiety głosowe)

BARIERY W KOMUNIKOWANIU SIĘ

- 1. Bariery w komunikowaniu się** są to ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające swobodne porozumiewanie się i/lub przekazywanie informacji. Dofinansowanie sprzętu w ramach barier w komunikowaniu się musi być ściśle związane z indywidualnymi potrzebami osoby niepełnosprawnej.
- 2. Zasady udzielania osobom niepełnosprawnym dofinansowania ze środków PFRON na LIKWIDACJĘ BARIER W KOMUNIKOWANIU SIĘ.**
  - a) Wybór sprzedawcy przedmiotu dofinansowania należy do wnioskodawcy.
  - b) Ośrodek dokonuje kwalifikacji zakresu rzeczowego dofinansowania oceniając indywidualne potrzeby osoby niepełnosprawnej wynikające z posiadanej niepełnosprawności oraz niezbędność planowanego zakupu w procesie rehabilitacji społecznej.
  - c) O dofinansowanie do zakupu sprzętu komputerowego można się ubiegać jeden raz na 3 lat (licząc od roku następującego po roku, w którym otrzymano dofinansowanie).
- 3. Katalog urządzeń i sprzętu, które mogą być dofinansowane ze środków PFRON w ramach likwidacji barier w komunikowaniu się.**
  - Zakup komputera stacjonarnego, laptopa, tabletu, smartfona,
  - Zakup i montaż sygnalizatorów świetlnych oraz innych sygnalizatorów optycznych i wibracyjnych zastępujących dźwięk,
  - Budziki świetlne lub wibracyjne,
  - Zakup i montaż aparatów telefonicznych z cewką indukcyjną w słuchawce ze wzmacniaczem,
  - Zestaw sygnalizujący dźwięk telefonu, dzwonka do drzwi, płacz dziecka, alarmu przeciwpożarowego poprzez miganie lampy,

- Zakup urządzeń wspomagających odbiór dźwięków z telewizora.
- Zakup i montaż aparatu telefonicznego z klawiaturą brajlowską lub powiększonym drukiem,
- Zakup i montaż faksu z powiększonym drukiem lub klawiaturą brajlowską,
- Zakup maszyny do pisania pismem Braille'a,
- Zakup i montaż powiększalników telewizyjnych i monitorowych,
- Zakup odtwarzacza CD,
- Zakup dyktafonu,
- Zakup programu w pełni udźwiękowiającego telefony komórkowe,
- Zakup programu powiększającego – mówiącego lub mówiącego do posiadanego telefonu komórkowego,
- Zakup specjalistycznych programów komputerowych głośnomówiących, rozpoznających Braille'a dla osób posiadających komputer,
- Urządzenia i programy lektorskie służące do czytania książek i dokumentów,
- Elektroniczne urządzenia służące do odsłuchania książek zapisanych w wersji cyfrowej,
- Zakup programu do skanera rozpoznającego pismo Braille'a,
- Mówiące brajlowskie notatniki dla osób całkowicie niewidomych,
- Zakup syntezy mowy,
- Zakup komunikatorów,
- Zakup programów komputerowych koniecznych w procesie zajęć rewalidacyjno – wychowawczych.
- Lupa elektroniczna

4. Kategorie wnioskodawców, którzy mogą ubiegać się o dofinansowanie do likwidacji barier w komunikowaniu się:

- a) Dzieci i młodzież z innymi niepełnosprawnościami ograniczającymi lub uniemożliwiającymi kontakt z otoczeniem, ucząca się, która ma opracowany program rewalidacyjny do pracy z komputerem,
- b) Dzieci i młodzież ucząca się, posiadająca orzeczenie z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej z informacją o potrzebie indywidualnego nauczania w domu z wykorzystaniem sprzętu komputerowego, kształcenia specjalnego, zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, terapii logopedycznej, indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego,
- c) Dzieci i młodzież niepełnosprawna ucząca się autystyczna, mająca ewidentne problemy w komunikowaniu się,
- d) Dzieci i młodzież niepełnosprawna ucząca się, niepełnosprawna ruchowo, w normie intelektualnej objęta indywidualnym programem nauczania w domu,
- e) Osoby niepełnosprawne posiadające schorzenia narządu wzroku niedowidzące, głuchonieme, niedosłyszające, posiadające orzeczenie wydane na narządy wzroku, słuchu i mowy (lub zaświadczenie lekarskie, wydane przez lekarza specjalistę potwierdzające ww schorzenia - niekwalifikujące się do programu „ Aktywny Samorząd”).